4. Ляхова І.М. Корекційно-педагогічні основи фізичного виховання дітей зі зниженим слухом (теоретично-методичний аспект): монографія / І.М.Ляхова. – Запоріжжя: ГУ "ЗІДМУ", 2005. – 506 с.

5. Байкина Н.Г. Частные методики адаптивной физической культуры: Учеб.пособие / Н.Г.Байкина, Я.В.Крет; под ред. Р.В. Шапковой. – М.: Советский спорт, 2003. – 464 с.: ил. – С. 95-145.

6. Байкіна Н.Г. Діагностика й корекція психомоторного розвитку осіб з порушенням зору: навч. посібник / Н.Г.Байкіна, Я.В.Крет. – Запоріжжя: ЗНУ, 2005. – 395 с.

УДК 91.477.62

ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСТЬ У КНИЗІ РЕКОРДІВ УКРАЇНИ

Бейдик О.О., д.геогр.н., професор

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

Проаналізовані рекорди регіонів України в економічному та суспільному житті, висвітлено регіональну структуру рекордів України в природній та суспільно-економічній сфері та визначено місце Запорізької області в цій структурі. Розширено уявлення про рекреаційно-туристські ресурси як чинник ефективного управління рекреаційним господарством регіону.

Ключові слова: регіональна структура рекордів України, рекордні прояви, унікальні природні і суспільні ресурси.

Бейдык А.А. ЗАПОРОЖСКАЯ ОБЛАСТЬ В КНИГЕ РЕКОРДОВ УКРАИНЫ / Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко, Украина.

Проанализированы рекорды регионов Украины в экономической и общественной жизни, освещена региональная структура рекордов Украины в природной и общественно-экономической сфере и определено место Запорожской области в этой структуре. Расширено представление о рекреационно-туристских ресурсах как факторе эффективного управления рекреационным хозяйством региона.

Ключевые слова: региональная структура рекордов Украины, рекордные проявления, уникальные природные и общественные ресурсы.

Beidyk A.A. ZAPOROZHYE REGION IN THE BOOK OF RECORDS OF UKRAINE / Kyiv Taras Shevchenko national university, Ukraine.

The records of regions of Ukraine were analyzed in economic and social life; the light was thrown upon the regional structure of records of Ukraine in natural, social, economic sphere and identified the place of Zaporozhye region in this structure. The idea of recreation and tourist resources like a factor of effective management of recreation economy of region was widened.

Key words: regional structure records of Ukraine, record manifestations, unique natural and social resources.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Нещодавня планетарна акція щодо визначення семи сучасних чудес світу та аналогічні дійства, що відбулися в ряді країн Європи по визначенню семи національних чудес, дійшли у 2007–2008 рр. і до України: було визначено 7 архітектурно-історичних дестинацій та 7 природних див. До золотої сімки архітектурно-історичних об'єктів України увійшли Національний заповідник «Софія Київська» та Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник (м. Київ), дендрологічний парк «Софіївка» (м. Умань, Черкаська обл.), Національний заповідник «Хортиця» (м. Запоріжжя, Запорізька обл.), Державний історико-архітектурний заповідник «Хотинська фортеця» (м. Хотин, Чернівецька обл.), Національний історико-архітектурний заповідник «Кам'янець» (Хмельницька обл.), Національний заповідник «Херсонес Таврійський» (м. Севастополь, АР Крим). Переможцями акції «7 природних чудес України» визначені: біосферний заповідник «Асканія-Нова» (Херсонська обл.), регіонально-ландшафтний парк «Гранітно-степове Побужжя» (Миколаївська обл.), Дністровський каньйон (Вінницька, Івано-Франківська, Тернопільська, Хмельницька обл.), печера Мармурова (АР Крим),

національний природний парк «Подільські Товтри» (Хмельницька обл.), озеро Світязь (Волинська обл.), національний природний парк «Синевір» (Закарпатська обл.) [1].

Але ряд регіонів, незважаючи на наявність беззаперечних об'єктів, які мали всі підстави бути номінованими до золотої сімки (наприклад, українські чорноземи або печера Оптимістична, карпатські вершини-двотисячники, дельта Дунаю або чорноморське узбережжя Криму з неперевершеними красенями-мисами), на жаль, не увійшли до кола переможців. За його межами залишились ряд регіонів України, які, на наш погляд, могли б бути достойно представлені в тій чи іншій «золотій сімці». Природно, з таким розподілом переможців погодяться далеко не всі.

Мета статті – дати кількісно-якісний аналіз об'єктів, явищ, подій, представлених у форматі «рекорди України» та виявити їх регіональну структуру в природній і суспільно-економічній сфері, акцентувавши увагу на Запорізькій області.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Україна, як і будь-яка територія на земній кулі, є категорією, якій притаманні не тільки загальні ознаки, а й прояви специфічності та унікальності. Існує достатньо широке коло джерел (публікації в пресі, монографії, енциклопедичні, довідкові видання, спогади), які віддзеркалюють ці аспекти.

Найбільш цікавими та інформаційно-щільними стосовно «рекордного аспекту» є ряд монографій, путівників [1], енциклопедичних видань [2], і, особливо, роботи Г.О.Маценка [3-6] – останні були обрані основним об'єктом даного аналізу.

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ І ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Для аналізу матеріалу в межах обраного формату – джерельної бази [3–6] були використані таблиці, які віддзеркалювали кількісні показники рекордних проявів у межах трьох блоків (природному, економічному, науково-культурному) українського суспільства в регіональному (24 області та автономія) розрізі (табл. 1).

По першому блоку («Природа навколо нас») було проаналізовано 808 статей 7 номінацій: перші три позиції посідають АР Крим (131 рекордний прояв), Закарпатська (54), Одеська (42) області, останні три, відповідно – Хмельницька (6), Вінницька (6), Сумська (7) області.

По другому блоку («Людина і суспільство») було проаналізовано 749 статей 17 номінацій: перші три позиції посідають Київська (81 рекордний прояв), Львівська (76) області, АР Крим (51), останні три, відповідно – Кіровоградська (2), Сумська (5), Хмельницька (6) області.

По третьому блоку («У світі науки і техніки») було проаналізовано 608 статей 6 номінацій: перші три позиції посідають Київська (155 рекордних проявів), Львівська (82) області, АР Крим (69), останні три, відповідно – Сумська (4), Хмельницька (5), Кіровоградська (6) області.

По четвертому блоку («Культура і мистецтво») було проаналізовано 669 статей 6 номінацій: перші три позиції посідають Київська (141 рекордний прояв), Львівська (105), Харківська (40) області, останні три, відповідно –Луганська (1), Чернівецька (2), Херсонська (2) області.

По п'ятому блоку («Спорт і розваги») було проаналізовано 175 статей 4 номінацій: перші три позиції посідають Київська (30 рекордних проявів), Одеська (16), Львівська (13) області, останні три, відповідно – Хмельницька (0), Рівненська (0), Чернівецька (1) області.

За сумою рекордних проявів п'яти блоків (табл. 1) перші три позиції посідають Київська (448 рекордних проявів), Львівська (305) області, АР Крим (287), останні три, відповідно – Кіровоградська (21), Хмельницька (22), Сумська (25) області.

У цій шерензі Запорізька область розділяє 11–12 місця із Чернігівською областю, маючи 48 рекордних проявів («Природа навколо нас» – 17, «Людина і суспільство» – 13, «У світі науки і техніки» – 9, «Культура і мистецтво» – 5, «Спорт і розваги» – 4).

---

[1] Віршована форма переліку цих об'єктів сприятиме їх кращому запам'ятовуванню:

В озері Світязь – чиста вода
І в Синевирі вона, як сльоза,
В Новій Асканії – трави і коні,
Течія бистра
В Дністровському каньйоні,
В Бузі, що Степом
Несе свої хвилі,
Вир між порогами
Б'ється щосили,
Товтри Подільські
Застиглі на варті
І Мармурову
Відвідати варто.

Таблиця 1 - Регіональна структура рекордів України в природній та суспільно-економічній сфері

Адміністративні одиниці	Природа навколо нас	Людина і суспільство	У світі науки і техніки	Культура і мистецтво	Спорт і розваги	Разом	Місце за кількістю рекордних згадувань
Київська	41	***81***	***155***	***141***	***30***	***448***	1
Львівська	29	***76***	***82***	***105***	***13***	***305***	2
АР Крим	***131***	***51***	***69***	25	11	***287***	3
Одеська	***42***	25	45	15	***16***	143	4
Харківська	18	26	47	***40***	10	141	5
Закарпатська	***54***	16	16	8	5	99	6
Донецька	20	27	36	8	4	95	7
Івано-Франківська	33	14	12	7	3	69	8
Дніпропетровська	11	14	28	8	7	68	9
Херсонська	41	11	6	*2*	2	62	10
● Запорізька	**17**	**13**	**9**	**5**	**4**	**48**	**11–12**
Чернігівська	18	12	7	9	2	48	11–12
Тернопільська	16	12	6	8	5	47	13–14
Полтавська	9	13	12	12	*1*	47	13–14
Луганська	14	10	15	*1*	6	46	15–16
Миколаївська	14	8	13	7	4	46	15–16
Волинська	20	14	*4*	4	2	44	17–18
Чернівецька	24	10	7	*2*	*1*	44	17–18
Житомирська	15	11	6	4	3	39	19
Черкаська	15	12	*2*	6	*1*	36	20
Вінницька	*6*	15	6	4	3	34	21–22
Рівненська	12	16	*2*	4	*0*	34	21–22
Сумська	*7*	*5*	*4*	8	*1*	*25*	23
Хмельницька	*6*	*6*	*5*	5	*0*	*22*	24
Кіровоградська	*8*	*2*	6	4	*1*	*21*	25
Разом статей	**808**	**749**	**608**	**669**	**175**	**3009**	
Загалом	**621**	**500**	**600**	**442**	**135**	**2298**	

Запорізька область широким загалом, а особливо фахівцями-географами сприймається як регіон унікальних проявів у географічній, історичній, культурній царині України:

1) острів Хортиця на р. Дніпро – найбільший річковий острів України та на Дніпрі (площа 2334 га) (м. Запоріжжя);
2) гребля Дніпровської ГЕС (славнозвісний Дніпрогес, 1927–1932 рр., м. Запоріжжя);
3) унікальні екосистеми кіс Бирючий Острів, Обитічна, Бердянська;
4) історико-археологічний заповідний та святилище «Кам'яні могили» (поблизу с. Терпіння Мелітопільського району);
5) історико-архітектурний заповідник «Садиба Попова» – єдиний архітектурний комплекс, який зберігся у степовій зоні України (1889–1894 рр., м. Василівка);
6) м. Гуляйполе (краєзнавчий музей, експозиція якого розповідає про найвідомішого анархіста України Нестора Махна (1888–1934 рр.));
7) м. Енергодар (найбільша в Європі АЕС);
8) найбільший в Україні 20-метровий пам'ятник В.І.Леніну (1964 р., скульптори М.Лисенко, М.Суходолов, архітектори В.Ладний, Б.Приймак), встановлений на головній 22-кілометровій магістралі м. Запоріжжя.

Найбільш видатними епізодами на «рекордному полі» Запорізької області є:

- у блоці «Природа навколо нас» у номінації «Рельєф» – найвищий гірський масив (Бельмак-Могила, 324 м, найвища точка Приазовської височини), наймілководніше море (Азовське море, що омиває Запорізьку обл., середня глибина 8 м, максимальна – 15 м); у номінації «Клімат» – найтриваліша спека (у 1946 р. у Мелітополі – 75 днів температура сягала понад +30°C), найспекотніше літо (літо 1575 р. у запорізьких степах було таке гаряче, що в багатьох місцях через Дніпро вівці переходили в брід); у номінації «Небезпечні явища природи» – найінтенсивніші суховії (взимку 1964 р. бурі поширювались із швидкістю 300 км/год. і були найбільшими у цьому столітті), найбільша повінь при прориві греблі (р. Обіточна у березні 1985 р. прорвала греблю і затопила кілька сіл Запорізької обл.); у номінації «Охорона навколишнього середовища» – природоохоронні організації (першу в Україні і

Росії громадську природоохоронну організацію – «Хортицкое общество охранителей природы» – засновано 21 травня 1910 р. учителем природознавства П.П.Бузуком у с. Верхня Хортиця);

- у блоці «Людина і суспільство» в номінації «Тривалість життя» – рекордсмен-довгожитель (останній кошовий Запорізької Січі Петро Іванович Калнишевський (1690–1803 рр.) після ліквідації Запорізького війська був заарештований і за наказом Катерини ІІ запроторений до Соловецького монастиря; звільнений у 1801 р. він залишався в монастирі, де й помер); у номінації «Материнство і діти» – найбільша маса новонародженої дитини (у 1989 р. С.Лебідько з Мелітополя народила сина вагою 6300 г), найдовша розлука близнюків (Валентина і Олена Кравченко, які народилися у 1941 р. у Запоріжжі, після смерті матері були розлучені і зустрілися лише у 1999 р.); у номінації «Спілкування» – найбільша і найменша кількість домашніх телефонів (у радянські часи Запорізька та Миколаївська області за щільністю телефонізації посідали перші місця в Україні – по 38 тис. апаратів на 100 тис сімей); у номінації «Державність» – перша конституція (перша конституція – «Пакти і Конституція прав і вольностей Запорізького війська» – була створена гетьманом України Пилипом Орликом у 1710 р.); у номінації «Юриспруденція» – найстаріший в'язень із найтривалішим терміном ув'язнення (останній кошовий отаман Запорізької Січі Петро Іванович Калнишевський був ув'язнений у Соловецькому монастирі у віці 85 років; з монастирської тюрми його звільнили у 1801 р., коли йому виповнилося 111 років – в тюрмі він провів 26 років); у номінації «Військова справа» – два тарани в одному бою (військовий льотчик М.Г.Лісконоженко, який народився 1919 р. у с. Новоданилівка Запорізької обл., під час оборони Ленінграду у 1941 р. двома таранними ударами знищив 2 фашистських літаки, але сам був смертельно поранений); у номінації «Медицина» – найбільші запаси лікувальної води (зосереджені в Україні, у т. ч. і Бердянську), перша трансплантація печінки (зроблена 1996 р. у багатопрофільному центрі з трансплантації у Запоріжжі);
- у блоці «У світі науки і техніки» у номінації «Архітектура і будівництво» – найвища в Україні залізобетонна димова труба (другою за висотою є димова труба на Запорізькій ГРЕС – 320 м, 120 м має труба Запорізького алюмінієвого заводу), найдовша вулиця (головна магістраль Запоріжжя – проспект Леніна – має довжину 22 км і вважається найдовшим в Європі), міст-підкова (у Запоріжжі через аванкамеру шлюзу греблі Дніпрогес-2 у 1983 р. споруджено криволінійний у плані міст завширшки близько 20 м із прогоном 60 м); у номінації «Енергетика» – найбільша АЕС (найбільшою в Україні та Європі є Запорізька АЕС в Енергодарі, яка має 5 енергоблоків по 1000 кВт кожний), найбільша електростанція в Україні (Дніпрогес та Дніпрогес-2); у номінації «Транспорт» – перший наддалекий переліт жіночого екіпажу (льотчиця Поліна Осипенко, яка народилась у с. Новоспасівка Запорізької обл., у вересні 1938 р. у складі жіночого екіпажу здійснила безпосадочний переліт Москва – Далекий Схід, встановивши світовий жіночий рекорд дальності польоту – за 26 годин 29 хвилин було подолано відстань 6450 км), перша електрифікована залізниця (у 1935 р. було електрифіковано дільницю колії між Довгинцевим і Запоріжжям); у номінації «З історії речей» – перший в Україні трактор «Запорожець» (випущено в 1923 р. на заводі «Червоний прапор» у м. Великий Токмак);
- у блоці «Культура і мистецтво» у номінації «Література» – найшвидше написаний роман (Алла Сєрова із Запоріжжя перемогла на конкурсі на кращий український бестселер у 2001 р. у Києві – містичний роман «Правила гри» вона написала за 2 тижні); у номінації «Образотворче та декоративно-ужиткове мистецтво» – найдорожча картина (твір російського живописця І.Ю.Рєпіна «Запорожці пишуть листа турецькому султанові»);
- у блоці «Спорт і розваги» у номінації «Види спорту» – найтитулованіший важкоатлет (мешканець Запоріжжя Леонід Жаботинський (нар. 1938 р.) був чемпіоном Олімпійських ігор 1964, 1968 рр. чемпіоном світу 1965–1966 рр., чемпіоном Європи 1966–1968 рр. у важкій ваговій категорії).

Природно, що ряд даних стосовно і окремих регіонів, і України в цілому застарів, потребує свого уточнення і аналізу – не виключенням є і Запорізька область, економічні та соціальні рекорди якої, як і рекорди сумні, трагічні не мають залишатися поза увагою.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

- Кількісно-якісний аналіз об'єктів, явищ, подій, представлених у форматі «рекорди України» показав, що серед 25 регіонів України Запорізька область розділяє 11–12 місця із Чернігівською областю, маючи 48 рекордних проявів;
- Інформація про ієрархію, кількість і якість регіональних рекреаційно-туристських ресурсів виступає чинником ефективного управління рекреаційним господарством регіону, більш збалансованого і комплексно-пропорційного розвитку економіки області.
- На нашу думку, визначення 7 природних чудес України є невдалим. По-перше, явний перекіс у бік гідрологічних об'єктів (4). По-друге, відсутні об'єкти, статус яких (тобто входження до сімки) вимусив владу звернути на них більшу увагу, зважаючи на економічне значення останніх, з одного

боку, та вкрай незадовільний стан – з іншого. Взагалі були визначені такі об'єкти, які в більшості своїй добре відомі всім, мають достатньо високий рейтинг і практично ніякого ексклюзиву не несуть. Хоча, можливо, не все так сумно. На наш погляд, більш вдалим, збалансованим, різноманітним був би наступний ряд:

1) печера Оптимістична (Тернопільська обл.) – найбільша у світі гіпсова печера за довжиною (близько 250 км) (обов'язкове внесення маршрутів печерою до навчальних програм вищої і середньої школи Карпатського, Подільського регіонів);
2) дельта Дунаю (Одеська обл.) (заходи, спрямовані на внесення об'єкту до Списку Всесвітнього надбання);
3) чорноморське узбережжя Криму з унікальними природними комплексами мисів (Мартьян, Лукулл, Хроні, Атлеш, Сарич, Айя, Фонар, Зюк, Опук, Фіолент, Меганом та ін.);
4) карпатські двотисячники (Говерла, Піп-Іван, Ребра, Гутин-Томнатик, Бребенескул) (Закарпатська та Івано-Франківська обл.);
5) національний природний парк «Товтри» (Хмельницька, Тернопільська обл.);
6) біосферний заповідник Асканія-Нова (Запорізька обл.);
7) українські чорноземи (з опорними шурфами в Полтавській, Кіровоградській, Черкаській областях).

- Зважаючи на те, що довкілля, людина, суспільство, економіка постійно змінюються, змінюється і сам п'єдестал рекордних проявів у тій чи іншій номінації, які, в свою чергу, теж модифікуються.
- Потрібен постійний моніторинг рекордних проявів (національний, регіональний, локальний вимір), адже останні – природні, суспільно-економічні, біосоціальні – суттєвий чинник ресурсно-рекреаційної привабливості території та залучення до України іноземних туристів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування: Монографія / Бейдик О.О. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2001. – 395 с.
2. Енциклопедія Сучасної України. –Т.2. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – 872 с.
3. Маценко Г.О. Книга рекордів України. Культура і мистецтво. Спорт і розваги./ Маценко Г.О. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002. – 80 с.
4. Маценко Г.О. Книга рекордів України. Людина і суспільство. У світі науки і техніки/ Маценко Г.О. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002. – 112 с.
5. Маценко Г.О. Книга рекордів України. Природа навколо нас/ Маценко Г.О. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 80 с.
6. Україна в цікавих фактах: Книга рекордів України / Упоряд. Г.О. Маценко. – Львів: Слово, 1992. – 160 с.

УДК 615.8:613.954

РЕАБІЛІТАЦІЙНА РОБОТА З ДІТЬМИ, ЯКІ ЧАСТО ХВОРІЮТЬ, В УМОВАХ ДИТЯЧОЇ ДОШКІЛЬНОЇ УСТАНОВИ

Бережна М.О., викладач, Горбуля В.Б., ст. викладач

Запорізький національний університет

У статті розглядається впровадження програми комплексної фізичної реабілітації в періоди суттєвого погіршення здоров'я, яка спрямована на підвищення функціонального стану організму дітей дошкільного віку та підвищення їхніх адаптивних можливостей.

Ключові слова: фізична реабілітація, діти, захворювання, стан здоров'я, адаптивні можливості.

Бережная М.А., Горбуля В.Б. РЕАБИЛИТАЦИОННАЯ РАБОТА С ДЕТЬМИ, КОТОРЫЕ ЧАСТО БОЛЕЮТ, В УСЛОВИЯХ ДЕТСКОГО ДОШКОЛЬНОГО УЧЕРЕЖДЕНИЯ / Запорожский национальный университет, Украина.